

Den Haag

Quickscan flora en fauna

Petroleumhaven | Calandkade

Datum
10-08-2017
Versie
0.1
Auteur
Marcus Bouma

Opdrachtnaam
Quick scan Petroleumhaven
Opdrachtgever
Dhr. R. Smeele
Projectnummer
95018191

Status
Definitief

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel	3
1.3	Leeswijzer	3
2	Methode	4
2.1	Bureaustudie	4
2.2	Veldbezoek	4
2.3	Effectbeoordeling	4
3	Projectgebied	5
3.1	Locatie	5
3.2	Bestaande situatie	6
3.3	Ontwikkelingen	7
4	Beschermde soorten	8
4.1	Amfibieën en reptielen	8
4.2	Ongewervelden	8
4.3	Vaatplanten	10
4.4	Vissen	10
4.5	Vogels	11
4.6	Zoogdieren	11
5	Beschermde natuurgebieden	13
5.1	Natuurnetwerk Nederland	13
5.2	Stedelijke Groene Hoofdstructuur	14
6	Conclusies en aanbevelingen	15
6.1	Conclusies	15
6.2	Mitigerende maatregelen	15
6.3	Aanvullend onderzoek	16
6.4	Vrijblijvende aanbevelingen	16
Bijlage 1	Overzicht beschermde soorten in Den Haag	18
Bijlage 2	Juridisch kader	20

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Den Haag heeft het voornemen om in stadsdeel Laak werkzaamheden te verrichten. Het betreft het vernieuwen van kademuren, het bouwrijp maken van kavels direct aan de kade, en het aanleggen van een steiger, ook zullen mogelijk twee bomen worden gekapt.

Deze werkzaamheden worden gezien als een ruimtelijke ontwikkeling. Een initiatiefnemer van een ruimtelijke ontwikkeling dient de gevolgen van deze ontwikkeling op beschermde flora en fauna in beeld te brengen. In het kader hiervan is deze quickscan flora en fauna uitgevoerd door het Ingenieursbureau Den Haag (IbDH).

1.2 Doel

Het doel van deze quickscan is het inzichtelijk maken van mogelijke strijdigheden met de Wet Natuurbescherming en het Natuurnetwerk Nederland voortkomende uit de voorgenomen ingreep. Hiervoor worden mogelijke effecten op beschermde natuurgebieden en soorten inzichtelijk gemaakt. Daarnaast wordt aangegeven of en op welke wijze overtredingen mogelijk kunnen worden voorkomen.

De gemeente Den Haag heeft naast de wettelijke verplichtingen bij ruimtelijke ingrepen ook ambities vastgelegd in een eigen groenbeleid. In dit rapport zal op basis van de uitgangspunten van dit beleid een advies worden gegeven voor zover dit van toepassing is op het project.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het toetsingskader en de onderzoeksmethode beschreven. In hoofdstuk 3 worden de voorgenomen ontwikkelingen besproken. In hoofdstuk 4 worden de effecten op beschermde soorten uit de Wet Natuurbescherming besproken. In hoofdstuk 5 worden de effecten op beschermde natuurgebieden (Natura 2000), het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en op de Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur (SEH) besproken. In hoofdstuk 6 worden de conclusies van de inventarisatie besproken en worden aanbevelingen gedaan voor aanvullende onderzoeken en maatregelen om overtredingen te voorkomen. Daarnaast is een advies opgesteld voor de invulling van de uitgangspunten uit het Haagse groenbeleid die van toepassing zijn op het project.

Bijlage 1 is het overzicht met beschermde soorten die voorkomen in de gemeente Den Haag.

Bijlage 2 is een beschrijving van het juridisch kader.

2 Methode

2.1 Bureaustudie

Voor een compleet beeld van de te verwachten beschermde soorten flora en fauna wordt een bureaustudie uitgevoerd. Hierbij wordt de nationale databank flora en fauna (NDFF) geraadpleegd aangevuld met overige bronnen met verspreidingsgegevens als atlassen en databanken van lokale NGO's. Daarnaast worden eigen waarnemingen uit het verleden meegenomen. Voor de effectbeoordeling van beschermde natuurgebieden zullen de Provinciale kaarten vanuit het Natuurbeheerplan worden geraadpleegd.

2.2 Veldbezoek

Tijdens een veldbezoek wordt bepaald of voor de in de omgeving voorkomende beschermde soorten ook geschikt habitat aanwezig is en of deze in het projectgebied te verwachten zijn. Tijdens het veldbezoek worden o.a. grote nesten, indien deze zichtbaar zijn, in beeld gebracht en worden bomen op toegankelijke holtes geïnspecteerd. Ook kunnen eventueel soorten die niet uit de omgeving bekend zijn worden toegevoegd indien deze op basis van de geschikte habitat niet zijn uit te sluiten.

2.3 Effectbeoordeling

De te verwachten effecten worden bepaald aan de hand van de mogelijk aanwezige beschermde soorten en natuurgebieden in relatie tot de voorgenomen ingreep. Hierbij wordt uitgegaan van de door de opdrachtgever aangeleverde informatie voor wat betreft de ontwikkeling.

3 Projectgebied

3.1 Locatie

Afbeelding 1: Locatie projectgebied (rode pijl)

Het projectgebied bevindt zich in de Haagse binnenstad binnen de bebouwde kom. Het gebied wordt begrensd door de bedrijfsbebouwing aan de Waldorpstraat, de zuidelijke rand van de Waldorpstraat (brandweerkazerne en groen) en de rijloper van de Neherkade.

Afbeelding 2: Projectgebied (vogelvlucht)

3.2 Bestaande situatie

Groen

Het projectgebied bestaat grotendeels uit braakliggend terrein aan water (Laakhaven). Doordat het terrein al een aantal jaar braak ligt heeft er zich een kruidenrijke vegetatie ontwikkeld (zie afbeelding 3) met plaatselijk opslag van jonge bomen en braam. Het zuidwestelijk gelegen deel van het gebied aan de Waldorpstraat en het noordwestelijk gelegen deel aan de Neherkade zijn momenteel in gebruik als opslag voor bouwmaterialen. Langs de Calandkade, nabij de Calandbrug zijn twee bomen gesitueerd. De bomen bevatten geen grote nesten die in potentie geschikt zijn voor vogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. Ook zijn er geen holtes waargenomen die potentie bieden voor een verblijfplaats van vleermuizen of in holen broedende vogels.

Afbeelding 3: Kruidenrijke vegetatie

Bebouwing

In het projectgebied is geen bebouwing aanwezig. Wel zijn er twee vaste kranen gesitueerd direct aan de kade (zie afbeelding 4). Deze zijn in de huidige situatie niet meer in gebruik, maar worden in de toekomstige situatie wel gehandhaafd. Aan de Calandkade en de Neherkade bevinden zich meerdere boten uit de pleziervaart en enkele woonboten met een vaste ligplaats.

Afbeelding 4: Eén van de kranen aan de laakhaven

Water

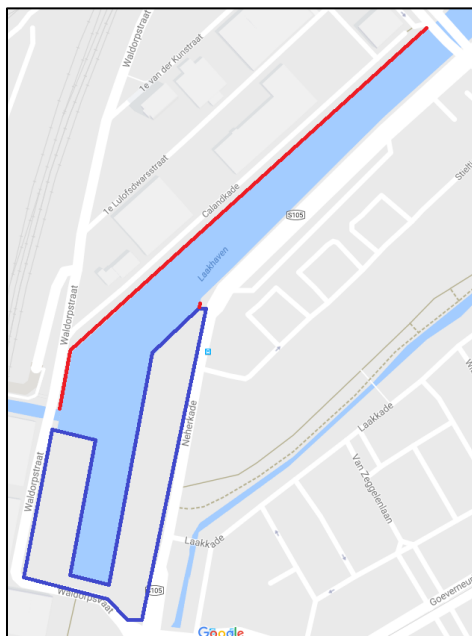
Het projectgebied bevindt zich deels in het Laakkanaal. Dit is een relatief groot water (zoet). Het water heeft door de aanwezige kademuuren geen natuurlijke oeverzones. In het water zijn enkele houten meerpalen en een vervallen steiger aanwezig. Het water bevat geen zichtbare bijzondere ondergedoken watervegetatie.

3.3 Ontwikkelingen

Het project bestaat uit de vervanging van de kademuren langs de Calandkade en de Petroleumhaven en het bouwrijp maken van de kavels aan de Petroleumhaven. De in deze rapportage beschreven effecten zijn enkel gerelateerd aan de hier omschreven ontwikkelingen en werkzaamheden.

De volgende producten en activiteiten behoren tot de scope van het project:

- Het verwijderen van de oude oeverconstructie en het realiseren van een nieuwe oeverconstructie met een technische levensduur van 100 jaar langs de Calandkade (rood);
- Het verwijderen van de oude oeverconstructie en het realiseren van een nieuwe oeverconstructie met een technische levensduur van 100 jaar langs de Petroleumhaven (Blauw);
- Het realiseren van robuuste en grondichte aansluitingen van de nieuwe oeverconstructie op de bruggen en op de damwanden langs de Neherkade (rood);
- Het bouwrijp maken van de petroleumhaven (blauw) tot aan de rijloper van de omliggende wegen / fietspaden;
 - Realiseren afvalwaterriolering;
 - Aanleggen bouwweg van asfalt;
 - Aanbrengen kabelbed.
- Het realiseren van een drijvende steiger van ongeveer 135 meter in de petroleumhaven, inclusief geleidepalen;
- Het kappen van twee bomen.

Afbeelding 5: ontwikkelingen op kaart

De ontwikkelingen gaan gepaard met de volgende werkzaamheden:

- Grondverzet,
- Graafwerkzaamheden,
- Algemene constructiewerkzaamheden,

- Sloopwerkzaamheden,
- Bomenkap,
- Aan- en afvoer bouwmaterialen.

4 Beschermde soorten

In deze paragraaf worden de (mogelijk) in het projectgebied aanwezige beschermde soorten benoemd. Daarnaast worden de mogelijke te verwachten effecten op deze soorten benoemd. In bijlage 1 is een lijst opgenomen met alle in Den Haag voorkomende beschermde soorten en de mate van bescherming.

4.1 Amfibieën en reptielen

Van de beschermde amfibieën is de rugstreeppad bekend voor te komen binnen de gemeente van Den Haag (NDFF). Deze soort is beschermd middels de Habitatrichtlijn en gebonden aan een dynamisch milieu en wordt binnen de gemeente hoofdzakelijk alleen in de duinstreek aangetroffen. In Den Haag is daarnaast een kleine populatie vroedmeesterpad aanwezig die zichzelf in stand weet te houden (NDFF). De populatie is verdeeld over de Vogelwijk en delen van Scheveningen. De soort vindt geschikt habitat in de tuinen van de daar gelegen woningen. Ook van alpenwatersalamander en hazelworm zijn enkele waarnemingen bekend in de gemeente Den Haag op afstand van het natuurlijke verspreidingsgebied van deze soorten (NDFF).

Algemeen voorkomende amfibieën als de bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander komen verspreid over de gemeente Den Haag voor (NDFF).

Binnen de gemeente Den Haag is van voor wat betreft reptielen enkel de zandhagedis bekend voor te komen (NDFF). Deze soort is beschermd middels de habitatrichtlijn en wordt binnen de gemeente alleen in de duinstreek verwacht voor te komen, waar hij gebonden is aan duingraslanden en duinstruweel met delen kaal zand.

Het voorkomen van (strikt) beschermde amfibieën en reptielen wordt door de ligging in het stedelijk gebied en op afstand van bekende populaties niet verwacht. Het voorkomen van exemplaren van de bruine kikker en de gewone pad kan niet worden uitgesloten. Deze soorten zijn middels een provinciale verordening vrijgesteld van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming. Wel is de zorgplicht van toepassing.

Effecten

Geen effecten te verwachten.

4.2 Ongewervelden

De groep beschermde ongewervelden bestaat uit dagvlinders, libellen, kevers en overige ongewervelden. Van de beschermde dagvlinders is enkel de grote vos bekend binnen de gemeente Den Haag. Het betreft echter maar één waarneming (NDFF). Een vaste populatie is tot op heden niet te verwachten. Overige beschermde ongewervelden worden niet verwacht binnen de gemeente Den Haag.

Effecten

Geen effecten te verwachten.

4.3 Vaatplanten

Binnen de gemeente Den Haag zijn de volgende nationaal beschermde vaatplanten waargenomen. Het betreft de bokkenorchis, glad biggenkruid, kartuizer anjer, knolspirea, muurbloem, ruw parelzaad en schubvaren (NDFF). Deze vaatplanten zijn allen gebonden aan een bijzonder milieu met specifieke standplaatsfactoren. Naast de beschermde soorten is er binnen de gemeente de ambitie om aanwezige orchideeën en bijzonder muurvegetaties te behouden, hoewel deze niet allemaal wettelijk zijn beschermd.

Er is in het projectgebied geen geschikt habitat aanwezig voor beschermde soorten anders dan muurflora. In het projectgebied is de middels de Wet natuurbescherming schubvaren waargenomen op de kademuur aan de oostzijde van het projectgebied ter hoogte van de vaste kraan (Zie afbeelding 6). Het betreft een bijzondere en relatief grote populatie van deze soort binnen Nederland. Daarnaast zijn aan de Calandkade zeer veel standplaatsen van steenbreekvaren waargenomen (Zie afbeelding 7) en meerdere standplaatsen van tongvaren.

Afbeelding 6: Schubvaren op kademuur

Afbeelding 7: Steenbreekvaren op kademuur

Effecten

Bij de werkzaamheden aan de kade ter hoogte van de populatie schubvaren gaat deze mogelijk verloren. De schubvaren is nationaal beschermd onder de Wet natuurbescherming middels artikel 3.10. Indien bij de werkzaamheden de populatie niet behouden kan blijven dient voorafgaand aan de werkzaamheden een ontheffing te worden aangevraagd.

Bij de vervanging van de kademuren aan de Calandkade gaan zeer veel standplaatsen verloren van de steenbreekvaren enkele tongvarens. Deze varens zijn sinds 2017 niet meer wettelijk beschermd. Derhalve zal het verwijderen van deze planten niet leiden tot een overtreding van de Wet natuurbescherming.

4.4 Vissen

Er zijn binnen de gemeente Den Haag geen beschermde vissen bekend voor te komen. Voor alle van nature in het wild voorkomende vissen is wel de zorgplicht van toepassing.

Effecten

Bij werkzaamheden aan de kade kunnen mogelijk aanwezige vissen worden verstoord. Beschermde soorten vis worden niet verwacht. De werkzaamheden zullen dan ook niet leiden tot een overtreding van de Wet natuurbescherming.

4.5 Vogels

In de ruimere omgeving van het projectgebied zijn de volgende vogels bekend voor te komen waarvan de nesten jaarrond zijn beschermd. Het betreft de buizerd, havik, huismus, gierzwaluw, kerkuil, ooievaar, ransuil, slechtvlak en de sperwer (NDFF). Het projectgebied biedt echter geen nestgelegenheid voor deze soorten wegens het ontbreken van geschikt habitat. De huismus zou mogelijk wel foeragerend kunnen worden waargenomen in de verruigde delen van het projectgebied. In de aanliggende bebouwing is de huismus niet bekend voor te komen. Zodoende maakt het projectgebied geen essentieel onderdeel uit van het functioneel leefgebied van deze soort. Evenmin is het de verwachting dat het projectgebied deel uitmaakt van functioneel leefgebied van de overige soorten vogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn.

Tijdens het veldbezoek is de witte kwikstaart waargenomen in het projectgebied. Deze broedt mogelijk in het projectgebied in holtes in de kademuur of onder de brug bij de Waldorpstraat. Een nestlocatie of nestindicerend gedrag zijn niet waargenomen ten tijde van het veldbezoek. In het water zijn meerdere nesten van de meerkoet waargenomen (zie afbeelding 8), maar ook nesten van de fuut zijn in het broedseizoen niet uit te sluiten voor te komen langs de kades. In de bouwkransen zijn nesten waargenomen van stadsduiven.

Plaatsen waar opslag van struweel aanwezig is bieden mogelijk nestgelegenheid voor algemeen voorkomende broedvogels als winterkoning en merel.

Afbeelding 8: Meerkoet op nest

Effecten

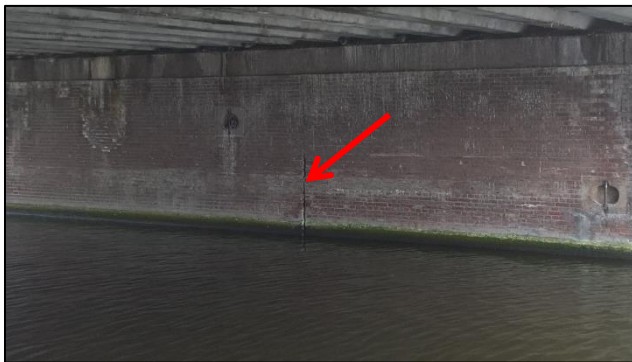
Er worden geen effecten verwacht op vogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. Bij het uitvoeren van de werkzaamheden is verstoring van algemene broedvogels in het broedseizoen niet uit te sluiten. Het broedseizoen loopt doorgaans van 15 maart tot 15 juli. Deze periode is niet wettelijk vastgelegd en is afhankelijk van seizoensinvloeden. Alle in gebruik zijnde nesten van vogels zijn het hele jaar door beschermd middels de Vogelrichtlijn.

4.6 Zoogdieren

Binnen de gemeente Den Haag zijn 13 soorten vleermuizen bekend voor te komen. Het betreft de baardvleermuis, bosvleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis. Van de bosvleermuis, franjestaart en de kleine dwergvleermuis zijn slechts enkele waarnemingen bekend. Van de baardvleermuis en de meervleermuis zijn enkel winterverblijfplaatsen bekend voornamelijk in de bunkers in het duingebied en de landgoederen.

In het verleden zijn bij een gerichte inventarisatie de watervleermuis en de gewone dwergvleermuis waargenomen in het projectgebied (Tauw, 2007). Daarnaast zijn waarnemingen van rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis bekend (NDFF).

In het projectgebied zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet te verwachten door de afwezigheid van geschikte bebouwing en bomen met geschikte holtes. Direct aan het projectgebied is wel bebouwing aanwezig welke mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen herbergen. Bij de brug waar de Waldorpstraat over de Laak heen gaat, is een mogelijk geschikte invliegopening waargenomen voor een verblijfplaats van vleermuizen. Een scheur in de muur van het brughoofd(zie afbeelding 9) biedt mogelijk gelegenheid aan vleermuizen als watervleermuis en gewone dwergvleermuis om hier een zomer-/ of paarverblijfplaats te hebben. Het lijnvormige water van de Laakhaven biedt potentie voor een vaste vliegroute van vleermuizen, in het bijzonder voor de watervleermuis. De lijnvormige bebouwing parallel aan de Calandkade biedt voor vleermuizen eveneens potentie voor een vliegroute. Het water kan deel uitmaken van foerageergebied van vleermuizen.

Afbeelding 9: Mogelijke verblijfplaats vleermuizen

In Den Haag zijn naast de vleermuizen ook beschermde grondgebonden zoogdieren bekend. Hiervan zijn de meeste echter in Zuid-Holland vrijgesteld van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming. De boommarter, eekhoorn en de waterspitsmuis zijn echter streng beschermd. Deze soorten worden door afwezigheid van geschikt habitat niet verwacht in het projectgebied.

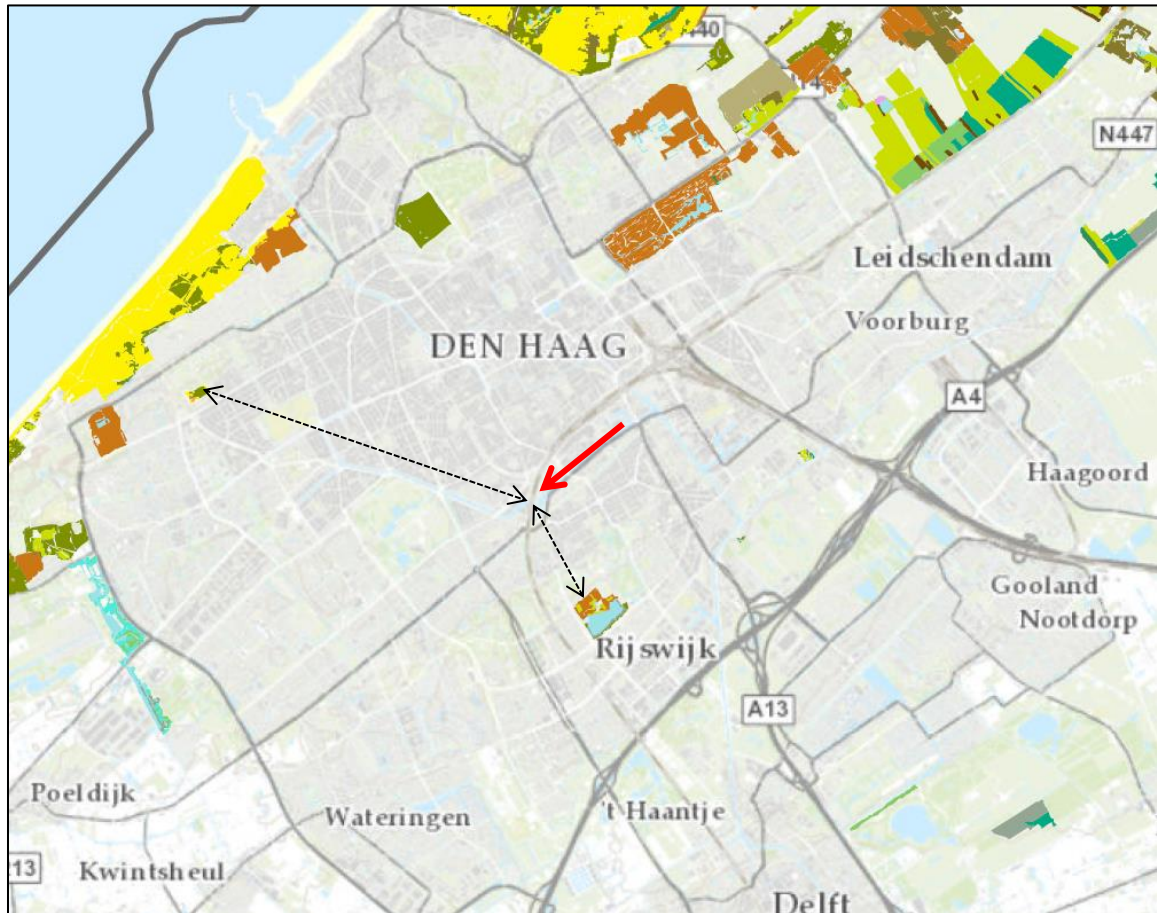
Effecten

Te verwachte effecten op zoogdieren beperken zich tot vleermuizen. Bij het uitvoeren van nachtelijke werkzaamheden in de actieve periode van vleermuizen (maart t/m oktober) waarbij het werkgebied wordt verlicht kunnen vleermuizen worden verstoord op een vliegroute of tijdens het foerageren. Het aanlichten van bebouwing in de directe omgeving van het projectgebied kan eveneens leiden tot negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen. Het toevoegen van lichtmasten op de steiger kan in de toekomst

Er zijn geen werkzaamheden aan de brug in de nabijheid van de waargenomen scheur gepland. Effecten op deze mogelijke verblijfplaats worden dan ook niet verwacht.

5 Beschermde natuurgebieden

5.1 Natuurnetwerk Nederland

Afbeelding 10: Kaart met beschermde natuur (Bron: www.Zuid-holland.nl/).

Het projectgebied bevindt zich op relatief grote afstand van beschermde natuurgebieden. Op circa 4,4 kilometer westelijk van het projectgebied bevindt zich Wapendal. Dit maakt deel uit van Natura2000 gebied Westduinpark en Wapendal. Op 1,2 kilometer zuidoostelijk bevindt zich Te Werve in Rijswijk. Dit maakt onderdeel uit van het NNN.

Effecten

Door de aard van de werkzaamheden en de afstand op beschermde natuurgebieden worden effecten op beschermde natuur niet verwacht.

5.2 Stedelijke Groene Hoofdstructuur

Afbeelding 11: Stedelijke Groene Hoofdstructuur (Bron: Webgis, Gemeente Den Haag)

Het projectgebied bevindt zich op relatief korte afstand van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Het betreft “de Laakzone”. Dit is een langgerekte ecologische verbindingszone die de trekvlies verbindt met de Voordes en de Erasmuszone. De bomenrij langs de Neherkade maakt daarnaast onderdeel uit van de hoofdboomstructuur. Negatieve effecten op de Laakzone en de hoofdboomstructuur worden niet verwacht, mits verstoring van vleermuizen door licht wordt voorkomen.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

De gemeente Den Haag heeft het voornemen om de Petroleumhaven in het stadsdeel Laak bouwrijp te maken. Dit wordt gezien als een ruimtelijke ontwikkeling. Om mogelijke strijdigheden met de Wet natuurbescherming in kaart te brengen is inzichtelijk gemaakt welke beschermde dier- en plantsoorten mogelijk in het projectgebied voorkomen en welke functies het projectgebied voor deze planten en dieren heeft. In tabel 1 zijn de mogelijk effecten op deze beschermde soorten bij uitvoering van de geplande ontwikkeling weergegeven.

Tabel 1. Effecten en verbodsbepalingen

Soortgroep	Effecten	Verbodsbepalingen
Flora	Vernietiging standplaatsen schubvaren	Artikel 3.10 lid 1C.
Algemene broedvogels	Geen, indien buiten broedseizoen wordt gewerkt, of mitigerende maatregelen worden getroffen en broedvogels door een deskundige zijn uitgesloten.	Geen
Vleermuizen	Indien lichtmasten worden geplaatst op de steiger, of tijdens de werkzaamheden gebruik wordt gemaakt van bouwverlichting kan dit leiden tot verstoring van vliegroutes en of verblijfplaatsen van vleermuizen. Deze verstoring kan mogelijk leiden tot het vernielen van een vaste rust- en verblijfplaats van vleermuizen.	Artikel 3.5, lid 4

Het projectgebied bevindt zich niet in de nabijheid van beschermde natuurgebieden. Er worden dan ook geen effecten op beschermde natuurgebieden verwacht. Wel bevindt het projectgebied zich op relatief korte afstand van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur van Den Haag. Door de kleinschalige aard van de werkzaamheden worden geen significante effecten verwacht op de Stedelijke Groene Hoofdstructuur.

6.2 Mitigerende maatregelen

Om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen, dienen mitigerende maatregelen te worden genomen.

- Het is aan te bevelen de werkzaamheden in de nabijheid van de schubvaren uit te voeren middels een van de in het rapport van ATKB (ATKB, 2017) aangegeven werkwijzen mitigatie.
- Het is aan te bevelen het uitvoeren van werkzaamheden buiten het broedseizoen van vogels (globaal 15 maart- 15 juli) uit te laten voeren. Ieder broedgeval is beschermd en mag niet verstoord of vernietigd worden, ook buiten deze periode.
- Indien het uitvoeren van werkzaamheden in het broedseizoen niet te voorkomen is, dan is het aan te bevelen het projectgebied buiten het broedseizoen ongeschikt te maken voor vogels. Dit kan worden uitgevoerd door alle opgaande vegetatie, de houtconstructies in het water en de aanwezige boten te verwijderen. Bij het verwijderen van vegetatie is het van belang om in één richting te werken waardoor algemene fauna voor de werkzaamheden uit kan vluchten. Bovenstaande maatregelen bieden geen garantie dat het projectgebied broedvogelvrij is ten tijde van de werkzaamheden. Vooral het voorkomen van broedgevallen van de meerkoet is erg lastig.

Een deskundige op het gebied van broedvogels dient het projectgebied te inspecteren op het voorkomen van broedende vogels.

- Indien er (bouw)verlichting wordt geplaatst, dient deze te worden voorzien van een geschikt armatuur welke het licht naar beneden richt en daarmee strooilicht richting de omgeving voorkomt.
- Het aanlichten van het water (met name van toepassing op de te plaatsen steiger)en of bebouwing is mogelijk ontheffingsplichtig en dient te allen tijde voorkomen te worden.

6.3 Aanvullend onderzoek

Indien verstoring van vleermuizen of vernietiging van hun verblijfplaatsen (inclusief vliegroutes) niet kan worden voorkomen, dan dient aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen te worden uitgevoerd. In het verleden (2007) is reeds onderzoek uitgevoerd naar vleermuizen. Dit onderzoek is inmiddels echter verjaard. De globale onderzoeksperioden zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2. Onderzoeksperiodes aanvullende inventarisaties

Soort(groep)	Functie	Onderzoeksperiode en inspanning
Vleermuizen*	Vliegroutes/foerageergebied	2 x 2 uur in de periode 15 april – 15 september
Vleermuizen*	Zomer-/ kraamverblijfplaatsen	2 x 2 uur in de periode 15 mei – 15 juli
Vleermuizen*	Paarverblijfplaatsen	2 x 2 uur in de periode 15 augustus – 15 september

***Op basis van de te verwachte soorten gewone dwergvleermuis en watervleermuis.**

6.4 Vrijblijvende aanbevelingen

In het kader van gemeentelijk beleid is er het voornemen tot het behoud van muurvegetaties. De Calandkade herbergt een bijzonder grote populatie steenbreekvaren. Deze varen was tot 2017 beschermd onder de Flora- en faunawet, maar is sinds de intrede van de Wet natuurbescherming niet langer beschermd. In Den Haag is gestart met het realiseren van kademuren die geschikt zijn gemaakt voor de vestiging van muurplanten door o.a. het juiste voegmateriaal (kalkhoudende specie) te gebruiken en een spouwmuur te integreren welke door middel van capillaire werking de muurplanten van vocht voorziet. Het is aan te bevelen langs de Calandkade deels een kademuur aan te brengen die wederom geschikt is voor de vestiging van de steenbreekvaren en overige schaduw en vochtminnende muurplanten.

Literatuur

Donselaar, S. van, D. Schut, A. van Gils. 2017. Mitigatie schubvaren, Petroleumhaven Den Haag. ATKB, mei 2017.

Gemeente Den Haag, 2015. Nota Natuurinclusief Bouwen, RIS288182.

Gemeente Den Haag, 2008. Nota Ecologische Verbindingszones 2008 - 2018, Dienst stadsbeheer, RIS151911.

Gemeente Den Haag, 2008. Nota Haagse Bomen 2008 – 2017, Dienst stadsbeheer, RIS158380.

Tauw, 2007. Flora- en faunaonderzoek Laakhaven en Petroleumhaven te Den Haag. *Soortgericht onderzoek vleermuizen en muurvegetatie*.

Rijksdienst voor ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis, *Pipistrellus pipistrellus*. *Versie 2.0, december 2014. RVO-S21-402/BF16681*

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Watervleermuis, *Myotis daubentonii*. *versie 2.0 December 2014. RVO-S09-402/ BF16681*

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Huismus, *Passer domesticus*. *versie 2.0 December 2014. RVO-S18-402/BF16681*

Internetbronnen

Libellennet.nl

ndff-ecogrid.nl/ (Nationale databank flora en fauna)

Ravon.nl

Sovon.nl

Vleermuizenindestad.nl

Zoogdiervereniging.nl

Bijlage 1 Overzicht beschermde soorten in Den Haag

In de Wet natuurbescherming zijn verbodsbepalingen opgenomen ter bescherming van alle in het wild levende dier- en plantsoorten. Deze zijn ingedeeld in drie beschermingsregimes:

1. Vogels: Alle van nature in het wild voorkomende vogels in de zin van de Vogelrichtlijn
2. Dieren en planten: alle soorten genoemd in de bijlagen bij de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn
3. Overige soorten: Het betreft soorten die zijn genoemd in de bijlage bij de Wet natuurbescherming, en niet onder de reikwijdte van de Vogel- of Habitatrichtlijn vallen.

Soorten strikt beschermd onder artikel 1 van de de EU-vogelrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern en/of bijlage I bij het Verdrag van Bonn (zie artikel 3.1 van Wnb). Het betreft alle van nature in het wild voorkomende vogels. In het bijzonder zijn hieronder vogels genoemd waarvan de nesten jaarrond zijn beschermd.

Vogels	Boomvalk	Falco subbuteo	Vogelrichtlijn
Vogels	Buizerd	Buteo buteo	Vogelrichtlijn
Vogels	Havik	Accipiter gentilis	Vogelrichtlijn
Vogels	Huismus	Passer domesticus	Vogelrichtlijn
Vogels	Gierzwaluw	Apus apus	Vogelrichtlijn
Vogels	Sperwer	Accipiter nisus	Vogelrichtlijn
Vogels	Ransuil	Asio otus	Vogelrichtlijn
Vogels	Kerkuil	Tyto alba	Vogelrichtlijn
Vogels	Ooievaar	Ciconia ciconia	Vogelrichtlijn
Vogels	Slechtvlak	Falco peregrinus	Vogelrichtlijn

Soorten strikt beschermd onder artikel IV van de EU-habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern en/of bijlage I bij het Verdrag van Bonn (zie artikel 3.5 van Wnb).

Zoogdieren	Baardvleermuis	Myotis mystacinus	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Bosvleermuis	Nyctalus leisleri	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Franjestaart	Myotis natterei	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Gewone dwergvleermuis	Pipistrellis pipistrellis	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Kleine dwergvleermuis	Pipistrellis pygmaeus	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Laatvlieger	Eptesicus serotinus	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Meervleermuis	Myotis dasycneme	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Rosse Vleermuis	Nyctalus noctula	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Ruige dwergvleermuis	Pipistrellis nathusii	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Vale vleermuis	Myotis myotis	Habitatrichtlijn IV
Zoogdieren	Watervleermuis	Myotis daubentonii	Habitatrichtlijn IV
Amfibieën	Rugstreeppad	Bufo calamita	Habitatrichtlijn IV

Reptielen	Zandhagedis	Lacerta agilis	Habitatrichtlijn IV
-----------	-------------	----------------	---------------------

Nationaal beschermde soorten (artikel 3.10 Wnb), niet vallend onder de provinciale vrijstelling voor bestendig beheer of onderhoud en ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden.

Zoogdieren	Boommarter	Martes martes	Overig
Zoogdieren	Eekhoorn	Sciurus vulgaris	Overig
Zoogdieren	Waterspitsmuis	Neomys fodiens	Overig
Reptielen	Hazelworm	Anguis fragilis	Overig
Vaatplanten	Schubvaren	Ceterach officinarum	Overig
Vaatplanten	Bokkenorchis	Himantoglossum hircinum	Overig
Vaatplanten	Glad biggenkruid	Hypochaeris glabra	Overig
Vaatplanten	Kartuizer anjer	Dianthus carthusianorum	Overig
Vaatplanten	Knolspirea	Filipendula vulgaris	Overig
Vaatplanten	Muurbloem	Erysimum cheiri	Overig
Vaatplanten	Ruw parelzaad	Lithospermum arvense	Overig
Dagvlinders	Grote vos	Nymphalis polychloros	Overig

Nationaal beschermde soorten (artikel 3. 10 Wnb), wel vallend onder de provinciale vrijstelling voor bestendig beheer of onderhoud en ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden.

Zoogdieren	Aardmuis	Microtus agrestis	Vrijgesteld
Zoogdieren	Bosmuis	Apodemus sylvaticus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Bunzing	Mustela putorius	Vrijgesteld
Zoogdieren	Dwergmuis	Micromys minutus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Dwergspitsmuis	Sorex minutus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Egel	Erinaceus europaeus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Haas	Lepus europeus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Hermelijn	Mustela erminea	Vrijgesteld
Zoogdieren	Huisspitsmuis	Crocidura russula	Vrijgesteld
Zoogdieren	Konijn	Oryctolagus cuniculus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Ree	Capreolus capreolus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	Vrijgesteld
Zoogdieren	Veldmuis	Microtus arvalis	Vrijgesteld
Zoogdieren	Vos	Vulpes vulpes	Vrijgesteld
Zoogdieren	Wezel	Mustela nivalis	Vrijgesteld
Zoogdieren	Woelrat Arvicola terrestris	Triturus cristatus	Vrijgesteld
Amfibieën	Gewone pad	Bufo bufo	Vrijgesteld
Amfibieën	Kleine watersalamander	Triturus vulgaris	Vrijgesteld
Amfibieën	Meerkikker	Pelophylax ridibundus	Vrijgesteld
Amfibieën	Middelste groene kikker	Pelophylax klepton esculentus	Vrijgesteld

Bijlage 2 Juridisch kader

Wet Natuurbescherming

De Wet Natuurbescherming is opgedeeld in soortbescherming, gebiedsbescherming en voor een deel uit de bescherming van houtopstanden.

Soortbescherming

De Wet Natuurbescherming streeft naar het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. Handelingen in strijd met de Wet Natuurbescherming zijn per definitie verboden. De verboden handelingen zijn opgenomen in de verbodsbepalingen:

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn.

- lid 1) Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- lid 2) Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- lid 3) Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
- lid 4) Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
- lid 5) Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Van alle van nature in Nederland voorkomende vogelsoorten zijn de nesten ten tijde van het broeden beschermd. De meeste vogels broeden in de periode 15 maart t/m 15 juli. Voor het verstoren van broedende vogels, waarbij de functionaliteit van een nest in het geding is wordt in principe geen ontheffing verleend, omdat de verstoring eenvoudig voorkomen kan worden door de activiteiten buiten het broedseizoen uit te voeren. Voor beschadiging of vernietiging van jaar rond beschermde vogelnesten kan alleen ontheffing worden verleend, indien het project een belang uit de Vogelrichtlijn dient.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn.

- lid 1) Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- lid 2) Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
- lid 3) Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
- lid 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
- lid 5) Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Voor beschadiging of vernielen van vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten van de Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing worden verleend, indien het project een belang uit de Habitatrichtlijn dient.

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten

lid 1) Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:

onderdeel a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;

onderdeel b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel A opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of

onderdeel c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

De zorgplicht

Onder de Wet natuurbescherming is de zorgplicht van toepassing voor alle in het wild levende dieren. De zorgplicht houdt in dat alle werkzaamheden die nadelig kunnen zijn voor dieren en planten, in redelijkheid, zo veel mogelijk worden nagelaten danwel dat er maatregelen worden getroffen om schade aan dieren en planten te voorkomen.

Gebiedsbescherming

Ontwikkelingen binnen de beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden) worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Ontwikkelingen of activiteiten binnen én buiten beschermde natuurgebieden die schadelijk kunnen zijn voor de doelstellingen van het gebied zijn vergunningsplichtig. Hierbij wordt het 'Nee, tenzij' principe gebruikt en dient rekening gehouden te worden met invloeden van buiten het beschermde natuurgebied, door bijvoorbeeld hard geluid of een toename van neerslag van stikstof. Daarnaast dient rekening gehouden te worden met de cumulatie van effecten in relatie tot andere projecten of plannen.

Natuurnetwerk Nederland

Bij toetsing van de ingreep aan het NNN zijn de 'Spelregels EHS' van toepassing, een gezamenlijke uitwerking van Rijk en provincies uit 2007. Voor de NNN geldt het 'nee, tenzij'-principe: nieuwe ontwikkelingen/activiteiten die de wezenlijke kenmerken en waarden van het natuurnetwerk significant aantasten zijn verboden, tenzij sprake is van groot openbaar belang, er geen andere mogelijkheden voor realisatie zijn en de negatieve gevolgen niet significant zijn. Indien deze wel significant zijn, dan dient compensatie plaats te vinden.